

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 43.

Београдъ 31. Октобра.

1847.

СЛАВ-ИДЕИ СЛАВА!...? *)

Крижевчани честити постали,
 Одъ искона како сте настали,
 Кад' опета братство васкршате,
 Гробъ својости сузама орашате,
 Да процвѣта и омужа нова
 Слав-езыка и Слав-рода слава!
 Славно име залуд' е имати,
 А дѣла се славног' укланяти,
 Кам' славниѣ одъ Хрвата име?
 Еръ букваца своя л' нѣ шъ нѣме? . . . ?
 Славъ своим' се нек' дичи словима,
 Славна слова тек' Слав-езыкъ има!
 Тко е туђе себя приграбляо,
 Ил' туђину свое напргляо,
 Онъ Славяномъ знат' неможе с' нигда,
 Нит' га дѣка приѣмила се игда! . . . ?
 Мног' Бога онъ за бруку моли,
 Адъ онъ служи, робство врага воли!!
 Кам' букваца Славенской подобна,
 Или одъ нѣ болѣ што способна? . . . ?
 Санскритске е началног' извора,
 Те дубльга одъ сваког' понора!
 Бручный брука себе и свакога,
 Ал' тек' Слава прославля сроднога,
 Тко л' не мари свою пазит' браћу,
 У туђеству не наѣ то грѣу враћу!!
 Очи Слави Славсье отворайте,
 Пак' се нигда посад' неварайте!!

*) Великога поету нашегъ на овај изливъ родолюбивы чувства побудила е по свој прилици она вѣсть у броју 80. новина наши, гдѣ се каже, да е Крижевачка варшеѣа своимъ посланицима наложила, на државногъ сабору израдити, да се у народнимъ школама западне црѣве, поредъ Латинске абечеде, предае и Славенска азбука.

Тежко плеѣма одъ туђе гњата,
 Како што е брату свом' безъ брата,
 Чиста любовъ и слоги е глава,
 Кад' и врага любит' повелява,
 Ет' и вѣра божа истинита,
 Братства што е Славомъ единита, —
 Тако само браћо напредуймо,
 Право добро правдомъ замѣнуймо,
 Слогу обшту слогомъ оживляймо,
 Стару светость новомъ наставляймо,
 Тад' Хрвати славни ћете бити,
 Слав-имена вѣчно с' достойти —

У Београду 12 Октобра 1847. године Господнѣ.

Симеонъ Милутиновнѣ,
Сарайлиа.

НЕШТО О ШКОЛСКИМЪ КНЬИГАМА ЮЖНЫ СЛАВЕНА З. Ц.

У АУСТРІЙСКИМЪ ДРЖАВАМА.

(Продуженіе)

У години 1845 печатана е књига: „Кратка приповѣданя за потребуванѣ Ладинскех Школъ у цесарско-князьскехъ државахъ Бечу. У Притиски цес. князь. школнихъ-књига. Надстояна одъ Св. Анне у Јоханисъ Вулицы.“ Полакъ Хрватски, полакъ Нѣмачки. Нѣмачкѣй насловъ гласи: „Kleine Erzählungen zum Gebrauche der Landschulen in der k. k. Staaten. Wien im Verlage der k. k. Schulbücher-Verschleiß-Administration bei St. Anna in der Johannis Gasse 1845.“ У мал. 8-ку, стр. 127.

Приповѣданя ова починю (на стр. 5) овако:

„Кратка приповѣданя.“ „Просилъ е Јанкица матерь свою, да га у школу ити пусти. Мати ивну

вече: Ты си јошће дете и миренъ быти не можешъ. **У школи се мора мирно седети, и вѣгдаръ на оно пазити, какъ госпоњ Навучитељ поведа. Јакица в обећалъ, да хоће такъ вчинити. То се в матери допало. Она њ љу купи одну таблицу. Нато развеселилъ се в Јакица, да онъ ву школу ходити сме.**"

Све досадъ наведене књиге писане су ков правописомъ Мађарскимъ, ков пређе употребљаванымъ у Хрватској и Славонији; све словима Латинскимъ.

У истой години печатана в далъ: „**Хисторія или сгодописъ Светога писма Старога и Новога Закона за порабу народнихъ учюнахъ Краљства Хрватскога. (Съ новымъ и складнымъ правописомъ.) У Будиму. Тискомъ и Трошкомъ к. Уг. Свеучилишне Тискарне 1845. На мал. 8-ку, стр. 142.**

Књига се ова починъ овако (стр. 15): „**Хисторія Светога Писма. Уводъ ву Хисторию. А. Ву обшнскомъ. 1. Хисторія илиги Сгодописъ в знанъ таковы до везда вчинъны припекенъ, коя истинита и знати потребна али хасновита всу. 2. Деленъ. В света илиги духовна и светска. а) Света Хисторія в знанъ дугованъ духовних, илиги слушаюћехъ къ вери и църкви, какти одъ њъ разшираванъ, прегоновъ и осталехъ другехъ припекенъ; взета в пакъ изъ книгъ по расвещеню Св. духа пописанехъ. б) Светска в знанъ дугованъ светскихъ такъ ву времену мира, какъ воиске вчинънихъ.**"

Опетъ исте године 1845-те печатанъ в: „**Менши Катекизмъ у питањихъ и одговорихъ за јавно и посебно навучанъ Младежи краљства Хрватскога (съ новымъ и складнымъ правописомъ.) У Будиму. Тискомъ и Трошкомъ кр. Свеучилишне Тискарне 1845. На м. 8-ку, стр. 84.**

Изъ ове књиге стављамо овде са стр. 2-ге: „**Уводъ. Пит. Какъ в Катекизмъ? Од. Катекизмъ в навучанъ ву науку Крѣянско Католичанскомъ; по ковмъ имену разумева се и книга задржаваюћа реченъй навукъ. Пит. Ву кулико дѣли на прво ставл се ву овомъ Катекизму Крѣянско Католичанскій навукъ? Од. Крѣянско Католичанскій навукъ ву о-вомъ Катекизму на прво ставл се ву петихъ дѣлихъ и едномъ придавкѹ. Пит. Коц су ови петъ дѣли? Од. Ови петъ дѣли всу: 1, одъ вѣре, 2, одъ уфани, 3, одъ любви, 4, одъ Св. Сакраментовъ, 5, одъ дужности крѣянске. Придавекъ пакѹ в одъ четверихъ последнихъ чловѣка.**"

Године 1846-те печатане су: 1. **Иленъ Книжица за порабу варошкихъ Учюнахъ Кравства Хрватскога (Новымъ и складнымъ правописомъ). Ratmenbüchlein zum Gebrauche der Stadtschulen in dem Kō-**

nigreich Kroatien. **У Будиму. Тискомъ и Трошкомъ кр. Свеучилишне Тискарне 1846. На м. 8-ку, стр. 76.**

2. **Бесебѹхъ von der Rechtschaffenheit zum Gebrauche der Nationaltschulen in dem Kōnigreich Ungarn und Kroatien. Читанка о Правотворности за порабу народнихъ учюнахъ Угарскога и Хрватскога Краљства. У Будиму писмени кр. Свеучилишта Угарскога 1846. На м. 8-ку, стр. 240.**

Изъ прве одъ ови 1846-те године печатане књига навешемо овде са стране 38-ме: „**Господареће дѣте. (Das häuslterische Kind.) Отацъ некој давалъ в деци својој гдагда кои грошъ пѣнезъ и допушчалъ њимъ овихъ слободно вживанъ. Едно два змедъ њихъ, ако премъ њимъ никай њв фалимо, куповали су си за њъ какикае слашчице, натрпали си желудацъ и нигдаръ никай ни су имали ву жену. Два други марљиво су њъ справљали, теръ њихово едно веселъ было в, да су в чезъ данъ по двадесетъ путъ преброили. Единъ дѣчрацъ билъ си в направилъ толико, да си в пантлехъ на палицу, зрезанъй килъ, краљства карту, одну књижцицу, али другачъ кай потребнога купити могелъ. Повертъ тога в онъ и сиротакѹ вечкратъ какъ далъ, али и своимъ пашадемъ на маломъ приказалъ и т. д.**"

Изъ друге, године 1846-те печатане књиге, т. е. Читанке, навешемо овде са стране 191: „**Разправа. Дѣлъ правъй. Што се по имену домовине и любви домовине разумети мора? Илаю се обшнски одъ онога, што домовина рећи хоће, чисто крива штимања. Нигде скоро али кончемаръ — wenigstens — мало тко на прво си поставл при овој речи оно, што мислити в, када се одъ любви домовине говори. Векшиномъ домовина зове се оно место, нади човекъ в роћенъ. Да ово баръ са свима ни право, показуе оно знаню преречъ, ков вели: ни оно домовина, еде сло роћени, него где се зранимо. Домовина у властитомъ разменю в оно векше друштво, когга човекъ в еданъ скупко-тригъ (Mitglied), она држава, кодој подложни всло али зарадъ нашега нароћенъ, али какти се онде населили и настанили всло и т. д.**"

Ово су за Хрватске школе до сада изишавше књиге школске, ков смо у истой земљи наћи и купити могли. Каквымъ су езикомъ оне писане, види се довольно изъ цитата, коя смо навели. — Учени Хрвати, кои на то иду, да сѣ нама, Србима, еданъ књижевный езикъ имаю, раде о томе, да књиге школске одъ сада се еднимъ свуда, а то е књижевнымъ езикомъ пишѹ и штампаню, и дѣца мала да се тимъ књиж-

живнимъ езикомъ уче и обучаваю. — Хоће ли се ова књига жели испунити, видићемо из књига школски, које ће се у напредакъ издавати, штампати и за потребу учеће се младежи у школе заводити.

(Далѣ слѣдує.)

РУПА НА РУКАВУ.

(Продуженіє.)

Мартинъ се врати едно вече съ нѣгове обичне шетиѣ, запаали лулу, промоли ю крозъ прозоръ и тако пушећи гледао е на улицу. У то време дође некій путничкій калѣа съ торбомъ на леђи, поздрави га, скинувши шеширъ съ главе и не говорећи ништа. Мартинъ му баца еданъ новацъ у шеширъ. Путникъ захваши, метне новацъ у џепъ и рече Мартину, да е радъ, съ нѣмиме на само говорити. Мартинъ га пусти.

Путникъ донесе Мартину многе веселе поздраве одъ Благою. Мартинъ се радовао као мало дѣте. Већъ деветъ мѣсециј нѣе ништа о свомъ посынку чуо, кон му е дражій био, него што е мыслио. Но кадъ путнику радостно у очи погледа, чисто се упропасти. „Шта? е си ли ты Благое? заръ ты са мноомъ шалу проводишь? — Заръ тако изгледаю доктори права?“

Благое се насмев и рече: „Докторъ стои овде у торби; а на путу е столарскій калѣа. Као таковий налази свуда свое парче хлѣба и може евѣтино живити. Ево мое докторске дипломе, а ево ми и калѣенско писмо. Садъ хоћу по странимъ земляма да путуемъ, зато самъ дошао къ вама, дражій отче, да васъ јошть едномъ видимъ и да вамъ јошть едномъ благодаримъ и вашъ отачаскій благословъ примамъ.“

Ове рѣчи побуде Мартина; онъ се заплаче и падне добромъ Благою у наручја, притисне га на свое прси и рече: „Да, ты си мой сынъ, и ѣбу быти твой отаць.“

Мартинъ га задржи кодъ себе четири недељѣ. Затимъ му даде благословъ и одпусти га.

„Имашъ ли новаца?“ запыта га при полазку. Благое одговори: „Двадесетъ и петъ талира. То е све, што самъ могао заштедити.“

„Доста новаца за путуюћегъ калѣу!“ рече Мартинъ смѣјући се. „Ево ти јошть еданъ талиръ на путь, тако, садъ имашъ управо двадесетъ и шесть! Съ Богомъ пошао. Пиши ми свака три мѣсеца, како ти е, шта си научио и

видио. Чувай се одъ рупе на рукаву, пакъ ће ти добро быти.“

Путованѣ по Европи.

Съ двадесетъ и шесть талира путовао е Благое по Европи; најпре отиде крозъ Нѣмачку и преко Алпійски гора у Римъ и Неаполь. Хтѣо е, да развалине пређашнѣгъ славногъ свѣта види. Затимъ се навезе на море, за у Французку. Радио е у Лиону и Паризу, да бы се занату болъ извѣштио; пређе и у Лондонъ, гдѣ е скоро читаву годину дана провео; скитао се после по некимъ Холандскимъ варошима; отиде у Денемаркъ, и преко Штокхолма у Петербургъ, а одатле врати се у отачбину.

Кадъ е у какову варошь дошао, гдѣ е вредно было што видити или баръ путный трошакъ набавити: то бы отишао каквомъ майстору столарскогъ заната у посао. Недельомъ бы се столаръ у философа претворио, неколико класички писателя морали су га свагда на путу пратити. Чимъ бы набавио трошка и видио шта е хтѣо, одма бы одлазио далѣ. Радо бы га нѣгови майстори и дуже задржали были; ерѣ вѣштиегъ калѣу нису лако могли добыти, а нѣговой су се мудрости свагда дивили. Многе майсторске кѣри радо бы га задржале и майсторомъ начиниле. Ерѣ Благое бѣше финный младић, а нѣгове црне очи пуне духа и ватре; нѣгово поведенѣ као човека вышегъ стана; премда е са себи равнима любовно се обходіо. — Свакій га е живый радо имао.

У некимъ варошима, едан-путь у Лиону, а едан-путь и у Лондону завлада му по гдѣкоя лѣпа дѣвѣйка срцемъ. Онъ се отргне; нѣе нигда чекао, да му склоность у страсть пређе; то е свагда называо нову рупу на рукаву. Натрагъ у отачбини својој, кодъ свога другогъ отца, Мартина, хтѣо е онъ да као столаръ или адвокатъ свой вѣкъ проведе.

После вишегодишнѣгъ путованя дође опетъ предъ кућу Мартина поочима. Три е године протекло, како нѣе одъ Мартина никакво писмо добыо; а онъ е свомъ добротвору уредно свака три мѣсеца писао. Пытанѣ е дакле, е ли тай врстный человекъ јошть живъ?

Благое пребледи као крпа, кадъ га странна лица поздраве и извѣсте, да е Мартинъ кућу продао, и давно већъ изъ вароши отишао. Благое иѣшаше тужанъ изъ едне улице у другу. „О! зашто нѣе отаць любовъ имао, да ми ову про-

мъну баръ яви? Отишао е, а ни люди не знаю куда?"

Съ торбомъ на леѣи отиде у столарску го-
стилицу, да преноћи; сутра данъ обуче се у
свечано одѣло и отиде банѣру Кованићу, кои
е био најболѣй Мартиновъ прѣтель, да се из-
вѣсти о свомъ добротвору.

Старый банѣръ позна га одма и прѣми га
са срдачномъ радощу. „Хвала Богу, господи-

не докторе,“ повиче онъ. „Нашиъ е старый прѣ-
тель, као што знате, у источни Индию оти-
шао. При полазку оставио ми е двѣста тали-
ра, да вамъ предамъ; то вамъ е опредѣлио за
покуштво, кадъ се гдѣгодъ у нашемъ званію
намѣстите.“

(Далъ слѣдуе.)

С М Ъ С И Ц Е.

Т Р Н Ъ И Б О Д Л Ъ И К Е.

* Нека баба Стана, alias познатиъ фанатикъ
Шиме Старчевићъ, доказуе у брою 44. Зоре Далма-
тинске, да рѣчь Србъ долази одъ Грчке рѣчи Сер-
бон, кое Латински значи сервус, а нашии слу-
га или робъ; да е онаи народъ, кога су Грци наз-
вали Серви, био една грана Скита; и да не-
ана, гдѣ су данасъ Срби, ни тко су, ни шта су, ни
одъ куда су, ни одъ када; нити мари за Србе, но
само су му мили и драги Сервианци. Ово ти е
правый гадъ болестнога ума! — Што баба Стана
овако мисли и пише, нѣ намъ чудо: баба мора баб-
ски, и Старчевићъ по старомъ фанатизму; али што
Зора таково што прѣма и у свѣтъ пушта: то е за-
гонетка, кою другче разрѣшити не можемо, него ако
узмемо, да она нѣ Зора деветнаестога, него онога
старога вѣка, гдѣ су Срби збогъ свога вѣронзповѣ-
нанія одъ таковы Старчевића, као што е оваи Ши-
ме, гонѣни бивали. Зора ће намъ дакле старовѣкѣй
фанатизамъ, кои смо Вожіомъ помоћи, на обшту сре-
ћу народа нашега, текъ спустили у гробъ, опетъ да
подигне и у животъ поврати!!! Не забъдила се ни-
када! А Шими, са нѣговомъ баба Станомъ, желимо
болю паметь и здравію будъ! —

Р. С. Т.

П О У Ч И Т Е Л Н А И З Р Е Ч Е Н І Я.

* И у единомъ маломъ кругу дѣятельности, мо-
же човекъ многа добра чинити.

* На човеческо срдце нема ништа тако вели-
кѣй упливъ, као гласъ прѣтеля, о комъ смо увѣре-
ни, да онъ увѣкъ само о нашемъ добру говори.

* На себе мрзость оманѣи навуѣи, то обори
често највѣеегъ човека; кои ти као прѣтель ползо-
вати не може, може ти свакиъ путъ као непрѣтель
шведити.

* Осимъ добродѣтели нема ништа, што бы
непрестано траяло. Богатство? — ово не ставе. —
Лѣпота, снага и достоянство? — све не стане, само
добродѣтель трае у дуговѣчна времена.

* Попашти се непрестано у свѣтъ твоимъ зна-
цима благоучтивости, еръ се съ ти на твоє срдце за-
ключава.

* Если а' ты несречанъ, то тражи узрокъ у са-
момъ себи. Не наѣнешъ ли га, то си ты вѣкъ съ ед-
не стране сречанъ.

Ал. Николићъ.

С Р В С К А Н А Р О Д Н А ЗАГОНЕТКА.

(Саобштіо Васо Поповићъ.)

Три су човека ишла путемъ, еданъ за другимъ у
растолино на 7 хватѣй. На брежулку поредъ тогъ
пута стаяо е дѣдъ и малый унукъ. Унуче видивши
оне люде гдѣ иду, запыта свога дѣду: „Дѣда, кажи
ми, кои е одъ оне троице садъ найлуѣи?“ Стараць
немогавши дѣтету одговорити, запыта нѣга, да оно
каже Дѣте му е одговорило, и стараць мораде за
истину признати. — Но шта е дѣте одговорило, и
како е доказало: кои е найлуѣи између оне троице
био? —

Н О В А К Н Ъ И Г А.

Воспитатель Женскій пише Матѣи Банъ. Прва
свезка. У Београду у Книгопечатни Киљевства
Србскогъ. 1847. — На 12-ни, стр. 120. Цѣна: 6 гр.

Учредникъ Милошъ Поповићъ

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.

